

PREUS

SUSCRIPCIÓ :150 pessetes trimestre

NÚMERO SOLT: 10 céntimos

de la Garrotxa

Portaveu de la Unió Nacionalista Catalana

Son coloboradors tots els socis d'aquesta entitat

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
UNIO NACIONALISTA CATALANA
BANYOLAS

Banyolas 13 de Febrer de 1910

Surtirà els diumenges
Els originals no s' retornen

L' incendi de Santa Maria

A les nou del vespre del dimars passat, quan mes absorts estavem en les nostres reunions familiars a la «Unió», una veu ens anuncià que la Iglesia Parroquial de Santa Maria dels Turers d'aquesta vila, el temple ahont tots els fills de Banyoles, avuy vivents, hi hem pres les aigües baptismals; el vell edifici guardador de bona part de la historia de Banyoles y d'obres d'indiscutible mèrit històric y artístic, estava destruintse ràpidament, víctima de les flames.

L' aspecte

Volant, mes que corrent, forem dels primers en arribar al lloc del succés. Al ésser a la plassa de Santa Maria, una viva resplandor ens anuncià la certesa de la trista nova.

Ab l'esglay al cor, arrivarem fins a posarnos a davant de la porta forana de dita plassa y varem contemplar ab tota la seva crudeltat, l'horrorós espectacle del incendi del altar Major. Flames immenses pujaven arreu desde la base del altar fins a la volta de la nau central, lleansant espurnes furientes y una espessa fumarola qu'amortiguava la intensa resplandor despres pel element devastador.

A mida que'l foc avensava, tétriques detonacions retronnyien per l'espai, reveladores de la caiguda d'imatges y dels cairats que, apuntalats a les parets, sostenien tot el fustatge del altar.

El toc d' alarma

La primera persona que va donarse comte del sinistre, fou una dona, quin nom desconeixem, vehina d'una casa immediata a l'Iglesia. Quan hagué esment de lo que succeia, a correuita va anar a la Casa Rectoral a donarne part; els vicaris sortiren prompte a donar crits de foc pel carrer y plassa de Santa Maria y carrers de Valls y Sant Antoni, quins vehins ràpidament acudiren en auxili de dits sacerdots.

Posats tots a ser útils, mentres uns s'escampaven per carrers y plassas tocant pitos d'alar-

ma, altres avisaren als bombers y alguns anaren a donarne coneixement a les Iglesias del Sagrat Cor y del Monestir pera que brandessin les campanes en senyal de foc; la seva veu aguda y gemeganta ben prompte's va deixar sentir y al cap de mitj' hora la immensa majoria dels banyolins que tingueren esment del fet, ja estaven voltant les parets de l'Iglesia com a mers espectadors els menys, disposats a treballar el mes.

Les autoritats locals

Uns dels primers en arribar al lloc del succés foren les autoritats; l'Arcaide Sr. Franch, els tinents senyors Alsies y Hostench, tots els demés regidors, el jutje senyor Corominas, el Tinent de la Guardia-Civil senyor Santamaría, el cabo de Somatents senyor Brugada, el subcabo senyor Esparch, agutzils y cossos de serenos y de somatents.

Els bombers

Mereix un aplaudiment el Cos de bombers per la rapidesa ab que va tenir armada la bomba y accessoris, presentantse desseguida disposats a maniobrar, atrontant tots els perills. Els bombers treballaren baix la intel·ligent direcció del Quefe del Cos D. Ramón Gussiñer y del mestre d'obres D. Jaume Casellas.

Treballs preliminars

En els primers moments, al veurer el senyor Gussiñer les extremades proporcions que havia adquirit l'incendi, va ordenar que immediatament fos tancada la porta forana qu'estava oberta, a fi de que, evitant la entrada del aire en el recinte de l'Iglesia, el foc s'aniquilés ó minvés, faltat de vida. Exposà a les autoritats que la nostra bomba era impotenta per combatre un enemic de la magnitud del que teniem a la vista, convidant al senyor Arcaide a que's telefonés a Girona demanant una bomba de gran potencia y a que's cridés a un arquitecte d'aquesta ciutat, pera que dictaminés

sobre la integritat de la volta y de la base de sustentació del campanar.

El senyor Franch va accedir a lo sollicitat pel senyor Gussiñer, ordenant que s'executés y encarregant que, també per telefon, se posés el fet en coneixement del senyor Governador de la Provincia.

Precaucions

En vista de que no hi havia absoluta seguretat en la solidesa de la base de sustentació del campanar, a instancia de les autoritats, els somatents varen ordenar als vehins de la plassa de Santa Maria y carrers immediats, que desallotjessin les cases, cumplint tothom el manament.

També's va ordenar a la Guardia-Civil que fes apartar el públic agombolat davant de la Iglesia y l'allunyés de la plassa, impedint tot transit en el espai comprés entre 'ls carrers de Sant Antoni y Morts.

Com qu'en aquells moments no hi havia manera de fer arribar l'aigua fins al foc y además la bomba era impotenta per contenir la destrucció del altar, els bombers varen treballar activament en defensa de les cases del carrer de Sant Benet mes properes al temple, dos de les quals, tenien en els seus terrats gran quantitat de palla que, de no haver pres precaucions, indefectiblement s'hauria encés, propagant el foc a les demés cases del carrer. Un altre aplaudiment pels bombers y pel senyor Riera y Vilarnau que valerosament els va secundar.

El foc a l' orga y al chor

Els que desde les entrades del carrers de Sant Antoni, Valls y Santa Maria apreciaven les diverses fases del incendi pel fum, les guspies y la resplandor que exalava la O de la fatxada, notarem que al cap de una hora la furia del element aparentava afeblirse.

Passajera sigué aquesta esperansa.

Tot d'una, la resplandor aumentà en intensitat, la fumerola esdevingué mes espessa, les

guspies surtiren mes furientes y per fi....., aquella obertura esférica vomitá rojes vocandes de flames que feren exhalar un crit d'horror a les multituds.

¿Qué havia passat? Que'l foc iniciat al altar Major, havia arribat al extrém oposat de la Iglesia, incendiantse el chor y l'orga.

La bomba a dintre

Veyent els Srs. Gusiñer y Casellas que'l foc havia fós ó trencat la majoria dels artístics cristalls dels finestrals, essent inútil el tenir les portes hermèticament tancades, varen ordenar que la bomba y els bombers penetressin dintre per comensar els treballs d'extinció.

Aposentada la bomba davant del altar de San Joseph, varen dirigir el raig d'aigua al altar Major, qu'encare cremava, mes com que ja casi tot estava destruit, aviat varen dominar l'incendi en aquest lloc. Aixó lograt, y atrevessant la Iglesia, instalaren la màquina davant del altar de Sta. Llucia, treballant mes de dues hores en la extinció del foc del chor y de l'orga, propagat aquet darrer a n'els banchs de sota y el hermós Sant Crist qu'era l'admiració dels visitants.

Salvant els obgeotes sagrats

Va ser unánimement lloada la conducta del vicari Mossen Blanch qui, ab una virtut y un valor dignes de tot elogi, va ser el primer de penetrar al interior, passant per la porteta del altar de la Mare de Deu dels Dolors, per recullir el Santíssim ab el seu sagrari.

Mes tart, quan ja hi eren els bombers, una vintena d'homes varen entrari per salvar els vasos sagrats y les imatges y per apartar tot el fustatge mes proper al foc, com era confessionalis, cadires, banchs, etc. etc.

Presentos nosaltres allà no sols pel deber de la exacta informació, sino també per ser útils, varem penetrar en el recinte del temple disposats a coloborar a la obra de la seva salvació.

No es prou fina la nostra ploma per esborronar totes les impresions recullides en

aquells instants. Al penetrar en el altar dels Dolors, la calor extraordinària i la espessor del fum produïen una xafagor asfixianta. La fumerola, roja pel foc qu'en aquells moments devastava l'orga i el chor, feya impossible veure lo que passava a cinc metres de distància i aquesta fosquetat, ab prou feines trençada per les atxes qu'empunyaven els bombers i els salvadors de las imatjes que corrien de assí y d'allá, cridant, donant ordres, entregant els objectes de mà en mà, donava tal color tètric á n'el quadro, que aquella situació aparentava un passatge de la setmana trágica, ab la sola diferència que les figures del nostre quadro's movien baix la forsa del deber.

Arrivada de mes autoritats

y de mes bombes

A les dues de la matinada, quan l'incendi ja casi era dominat pels nostres bombers, varen arribar, procedents de Girona, l'Excelentíssim senyor Governador de la provincia, l'Arcalde de aquella ciutat senyor Vallés y el Quefe de bombers y arquitecte municipal senyor Sureda.

Aquesta comissió va passar-se per l'edifici incendiat y després de dictar algunes ordres el governador senyor Schwartz, va entornar-se á Girona.

Mentres el senyor Governador ab els seus acompanyants prenen datos sobre 'l fet, va arribar un piquet de la Guardia-civil montada, que rebé ordre de entornar-se immediatament, ja que no havent-se alterat l'ordre públic, la seva presencia no era necessaria.

També varen venir dues bombes d'incendis, una procedent de Girona y l'altre del Pont, maniobrant no més que la primera, y per poca estona, perquè á la seva arribada, el foc ja era casi bé dominat pels nostres bombers. Aixó era prop de les tres de la matinada.

La inspecció dels desperfectes

A les vuit del matí de l'endemá, ó sigui del dimecres, el senyor Rector va marxar cap á Girona per denunciar personalment el fet al senyor Bisbe de la Diócessis. Com á resultat de la conferencia, el Prelat va ordenar que's trasladesin á Banyoles el Vicari general doctor Llor y l'Arquitecte Diocesá senyor Almeda.

Aquesta comissió examiná superficialment els desperfectes, irremeyables per lo cremat, pró en quan á la solidesa de la volta del altar Major, el senyor Almeda va manifestar que per emitir dictamen necessitava practicarhi un detingut regoneixement, quina operació éll practicará dintre breus dies.

El Dr. Llor, avans de marxar, va disposar que mentres duri la inutilitat de Santa María, la Iglesia del Monestir serveixi de Parroquia.

¿Cóm va originarse el foc?

Tot son conjetures respecte á la manera com va produirse l'incendi; no haventhi datos pera apreciarhi criminaliat, hem de creure que'l fet va ser fortuit, degut á no sabém, qué. Que'l foc va comensar al altar Major, tothóm hi está conforme.

Ab lo que no hi regna tanta unanimitat de parers, es respecte'l mecanisme ab que va incendiarse el chor y l' orga, essent tant distanciats del altar y haventhi entre mitj les trones y els vidres de tres finestrals que tot va ser respectat pel foc. Hi ha qui assegura que les flames del altar, rebotint sota la volta, varen resseguir-la longitudinalment fins arribar á la part superior de l'orga; d'altres opinen que no essent la volte perfectament esférica ó cilíndrica, aixó no podia succehir, havent-se cremat per dipositar-se una ó mes guspies sobre les teles d'aquell instrument.

Tots aquets dubtes quedarán resolts quan

hagi manifestat la seva opinió l'arquitecte senyor Almeda.

El Jutjat

Sabém que 'l Jutjat está treballant activament per esbrinar la manera com va originarse l' incendi y poder especificar si va ser degut á una ma criminal ó á una casualitat. De totes maneres, sembla, per tots els datos fins avuy recullits, que'l fet va ser purament casual, sense que tingui cap importància la presencia de dos feixos de llenya, que durant el matí de aquell día, estaven arrimats al costat de una de les portes de la Iglesia.

Els héroes d'aquella nit

Son objecte de general alabansa, per haver treballat valerosament, exposant les sevas vidas en primer lloch, els Germans Gabrielistes y els senyors vicaris, á quin esforç va deures que el foc quedés limitat á la nau central.

Son també dignes de menció, tots els bombers y les personalitats que 'ls secundaven: D. Ramón Gussiñer, D. Jaume Casellas y D. Joan Riera; gracies al seu valor y al seu treball va conseguirse dominá'l foc dels bancs, que segurament s' hauria propagat al restant de la Iglesia.

Y un aplaudiment á les autoritats, pel zel que varen demostrar mentenint l' ordre y evitant un dia de dol á Banyolas.

Trepitjant runes

Dos dies després, quan ja no desprenien fum les vigues apagades ab gran cantitat d'aigua, ni les cendres conservaban l'escalf del calú, ni 's desprenia 'l morter de la volta, ni baixaven pedres, varem voler contemplar els desperfectes ocasionats pel sinistre.

Al entrar en el temple, lo primer que 's nota es la desaparició absoluta del altar Major. La nau central avuy es tal com era quan va ser construïda; un piló de cendres, restes de les modernes aranyes, ferros procedents de les portes de la sacristia.... aixó es tot lo que hi ha quedat.

Les parets y la volta, están completament nues del material que les recubria y el seu aspecte actual, artísticament, es molt superior al que tenien avans del foc.

Del chor no 'n ha quedat altre rastre que la volta que l' aguantava. L' orga, per tota senyal, ha deixat quatre vigorosos cairats, negres, y penjant d'un d'ells, restes del cap de Goliath, quin aspecte repugnant acaba de donar tétric color al quadro.

El Sant Crist gros ha desaparegut, quedant una llantia com á recort.

De bancs se'n han cremat una dotzena; els de sota l' orga.

El Diputat per aquest Districte

Sabém que 'l senyor Torres Sampol ha escrit lamentantse de la catástrofe y ha telegrafiat á Madrid, sollicitant una subvenció pera reparar els danys.

**

La crema del altar Major de Santa María, que fou construït el segle XVII, de l' orga qu' era del any 1854, del Sant Crist y del chor, passarà á la posteritat com una nota trista, inesborrable, de la historia de Banyoles.

Una gestió y una carta

El nostre estimat amic, el Diputat á Corts pel districte Sr. Torres Sampol, está gestionant ab el major interés, que pel Ministeri de Gracia y Justicia se concedeixin els fondos ne-

cessaris pera atendre á la reparació de la nostra Iglesia parroquial.

Pera donar compte de ses gestions y oferirse incondicionalment, ha dirigit al Sr. Bisbe de Girona la següent carta:

«Excm. é Ilm. Sr. Dr. D. Francisco de Pol, Bisbe de Girona.

Molt respectable Sr. meu: Dolorosament impresionat á causa del horrorós incendi qu'ha destruït l'Iglesia parroquial de Banyolas, tinch l'honor d' oferirme, com á Diputat á Corts pel Districte y com á catòlich, pera quant V. E. tingui á be ordenarme, á fi de reparar en lo possible tant lamentable desgracia.

Al moment de rebre tant trista nova, he escrit al Ministe de Gracia y Justicia, pregant-li qu'ab cárrech al article primer del Capítul 14 del presupost del esmentat departament ministerial, se serveixi disposar de quant li sigui possible, á fi de atendre á la urgent reconstrucció ó reparació d' aquell temple.

Ab tot respecte y la major consideració, me repeteixo son mes atent s. s. q. l. b. l. m.—*Joseph Torres Sampol.*—Barcelona, 9 Febier 1910».

Aixís es com posa de manifest el seus bons sentiments un Diputat qu'estima molt á Banyolas. Sabém que dita carta ha produït excelent efecte al Palau Episcopal.

Devant d'aixó, ¿hi pot haver qui s'atreueixi á doptar, de la bona fé, del catolicisme d'en Torres Sampol, afirmat per éll y demostrat en mil ocasions y may incompatible ab ses ardentes aspiracions de autonomisme y ab sos ideals polítics?

D.

Unió Nacionalista Catalana

No havent concorregut el nombre reglamentari de socis pera poder celebrar la reunió convocada pel diumenge passat, se 'ls convida á la reunió de segona convocatoria que tindrà lloc avuy, á dos quarts de tres de la tarda, pera la proclamació d' un candidat catalanista per les próximes eleccions, quedant ferm l'acort que's prengui, qualsevol que sigui el nombre de concurrents.

P. A. de la J. D.—El Secretari, *Rigau.*

L'imposició de la Llengua

La proposió presentada pel senyor Folguera y Duran a la Diputació de Barcelona demanant la cooficialitat de la llengua catalana en la susdita Corporació, ha donat un aspecte d' actualitat palpitant a la fonda qüestió de la nostra parla.

Nosaltres tenim la seguretat de que la proposició del senyor Folguera triomfará. Tan justa la trobem, tan evident ens sembla la seva raó incontrastable, que no creiem que hi hagi qui la intenti combatre seriament. Qui pot, en efecte, negar als pobles el dret d'usar la propria llengua, d'estimar-la y d'honorarla?

L'imposició d'una llengua oficial y el arreconament de la parla peculiar d'un país són procediments d'unitarisme absolutista, que no tenen cap atenuant quan s'apliquen a pobles ab personalitat propia y ab plena conciencia d'aquesta personalitat, com succeeix a Catalunya.

El respecte a la parla el veiem en gran nombre de paisos d'Europa. A Bèlgica tenen les mateixes prerrogatives el francés y el flamenc. Al Parlament d'Austria poden usarse indistintament les nombroses llengües qu'en aquell heterogeni país se parlen. La Constitució italiana consigna el dret dels diputats d'algunes comarques del nord a parlar en el llenguatge del seu país.

Els catalans no demanen tant. No demanem pas que a les Corts d'Espanya se puguí parlar en llengua catalana, malgrat haverhi els ja esmentats exemples de casos anàlegs. Ens limitem a demanar la oficialitat de la llengua nostra a la terra nostra, comensant per posarla en les corporacions de Catalunya a la mateixa alsada que l'idioma oficial de l'Estat espanyol.

Les aspiracions catalanistes respecte a la llengua són justíssimes. En nom de qué se les pot combatre? Ha d'esser en nom de prejudicis sense consistència, o bé en nom d'un mal dissimulat odi de rassa contra'ls catalans. De tot hi ha.

L'esforç colectiu

Certament que un dels defectes de nostre caracter y que'ns priva de grans coses, es l'apatia a l'esforç colectiu.

Aixo, com del esforç individual, s'en veuen cada dia y en tots els ordres, innumbrables exemples y exemples verdaerament rayables al heroisme, d'homes que enamorats d' un ideal, han treballat fermament, assolintlo, per mes gegantesca que haga semblat la taca; en quan al esforç colectiu, ens quedem a un nivell gens envejable.

Als Estats Units, nació de les grans coses, es indubtablement l'esperit colectiu el causant de tanta feconditat. Gairabé's pot dir que no ha nascut encare una idea, un invent, que ja esta constituida la associació que ha de defensarla, que ha de explotarla, lo que fa que els americans sigan els capdevaners en l'exposició dels grans projectes de las coses aparentment inaseguibles dintre el concert mundial.

Alguna mostra ens en dona Barcelona de la eficacia d'aýtal esforç.

El treball hermós realisat per «Els Estudis Universitaris Catalans» en l'ordre intelectual, els resultats práctics obtinguts per la Associació d'atracció de forasters, y per «La Mútua de Fabricants de Textils en l'ordre económich, avuy mateix estém pròxims a fruit per primera vegada a Espanya y en la Ciutat Comptal, de l'espectacle d'un concurs de màquines voladores degut a l'esforç de la totjust nada Associació d'Aviadors.

Mostres bonas son aquestes que donan idea de lo que's pot fer, més desproporcionadas é insuficientes a las que exigeix avuy la moderna societat insaciable devoradora de tota energia.

Per lo que toca a nostra vila y circoscribintnos a tan petit radi, també en sofrim las conseqüencies de la tal apatia.

Es veritat que havem donat en poch temps algunas notes simpáticas com la festa al Angel Guimerá y la dedicada al Dr. Rovira raderament, en l'ordre intelectual las dues, mes després d'aquestos dos asajos ab éxit coronats, queda encare molt a fer.

Tenim en aquesta vila dos organismes d'extramada utilitat pública que porten una vida migrada y raquíca é impropia de las necessitats que han de ve-

L'Avenç de la Garrotxa

Portaveu de la Unió Nacionalista Catalana

Suscripció: 1'50 pessetes trimestre.

Número solt: 10 céntims.

Ferreteria, quincalleria y obradors de llauneria

de

Jaume Saguer y Barceló

Plassa Constitució, 1, y Mercadal, 1

Complert variat assortit en ferramentas pera la construcció d'obras, llits metálics y *sommiers* de tots sistemes, objectes de cuina, cuberts y anivets, teixits metálics, espina y filferro de tots gruixus y tot lo pertinent al ram.

Instalacions pera gas y aiga.

Canal de plom, planxas aplomades galvanisades y de sinc, vidres plans, baldoses, baldoselles y carburo de calci.

Especialitat en gasometres perfeccionats y llàmparas portatils.

Administració de las aigas potables d'aquesta vila.

Preus econòmics.

Tenda LA CONCEPCIÓ

- de -

Gran assortit de perfumeria

JOAN PUJOL

TURERS, 8